

รายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์กระแสจังหวะทันของดนตรีกาหลอ ในบริเวณลุ่มน้ำท่าเลสถาบสงขลา

ชรินทร์ อินทะสุวรรณ*

ความสำคัญและที่มาของเรื่องที่ศึกษา

ในอดีตภาคใต้ของประเทศไทยเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองของการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่ แถบชายฝั่งทะเลตะวันออก และชายฝั่งทะเลตะวันตกบางแห่งของภาคใต้ ในปัจจุบัน มีหลักฐานทางโบราณคดีปรากฏอยู่ในชุมชนแห่งนี้มากมาย (สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2532: 10)

ลุ่มน้ำท่าเลสถาบสงขลา ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ในประเทศไทย อาณาเขตของพื้นที่ลุ่มน้ำท่าเลสถาบสงขลาทำหน้าที่เป็นน้ำชายน้ำฝั่งทะเล ครอบคลุมในอาณาเขตพื้นที่ 3 จังหวัด คือ บางส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราช บางส่วนของจังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุงทั้งหมด ลักษณะภูมิประเทศที่เด่นชัดในบริเวณนี้มีแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ คือ ทะเลสถาบสงขลา มีทั้งแหล่งน้ำกร่อย น้ำจืด และน้ำเค็ม ในอดีตบริเวณนี้เป็นชุมชนกลุ่มสหัสพะรະ ซึ่งกระจายอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของทะเลสถาบสงขลา เป็นชุมชนที่มีการติดต่อกับต่างประเทศโดยทางทะเล จุดประสงค์หลักของชาวต่างประเทศที่เข้ามา เพื่อทำการค้าและเผยแพร่ศาสนา อีกทั้งบริเวณดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ในบริเวณนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลแรกมีความล้มพันธ์กับอินเดีย ซึ่งพบหลักฐานที่ถ้าคุ้น เป็นศาสนสถานที่ได้รับอิทธิพล คือ ศาสนากอนเดียโบราณ รวมถึงโบราณวัตถุ เช่น ศิวลึงค์ และแผ่นโภนิชิตา (ธรรมศรีสุชาติ, 2526: 41)

จากการติดต่อกับอินเดียทำให้ได้รับอิทธิพลแบบแผนการปกครอง ในระยะแรก ๆ มีการปกครองแบบหัวหน้าชุมชน โดยการรับวัตถุประเภทเครื่องประดับ และเครื่องมือเครื่องใช้เข้ามาเพื่อเสริมฐานะของหัวหน้าชุมชนให้สูงขึ้นซึ่งมีวัตถุที่เป็นสัญญาลักษณ์ในระบบความเชื่อ เช่น ลูกปัดหรือ ดวงตราประจำตัว เป็นต้น ในที่สุดสร้างรูป

*อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เคารพและศาสนสถานทำให้มีการกำหนดแหล่งหรือเขตศาสนสถานของชุมชนนั้นๆ ผู้นำชุมชนเป็นผู้รับหนังสือ มีโอกาสเรียนรู้ศิลปวิทยาการ เช่น พระภิกชุ่พรามณ์ บรรดานักประชัญญาชบันทิต และนักบัวจากอินเดีย กลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทในการนำระบบความเชื่อหลักต่างๆ จากอินเดียมาปรับแต่งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม เช่น รูปแบบของคนตระศิลปัตถุ ศาสนา พิธีกรรม และความเชื่อต่างๆ เข้ามาผสมกันอย่างกลมกลืน จนกลายเป็นรูปแบบใหม่ของสังคม การรวมกลุ่มของมนุษย์ในแต่ละกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มรวมกันสร้างวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษา ศิลปะ และคนตระศิลปัตถุ (สุจิตต์ วงศ์เทศ , ๒๕๓๒ : ๑๔-๑๕)

คนตระศิลปัตถุเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละชุมชนให้คนตระศิลปัตถุที่ต่างกัน เช่น เพื่อสร้างความสนุกสนานดื่นเด้นและเพื่อเสริมสร้างจิตใจ ดังนั้nvัฒนธรรมคนตระศิลปัตถุจึงเป็นมงคลทางปัญญาของคนรุ่นเก่าที่มีการสืบทอดกันมาหลายช่วงอายุคนวัฒนธรรมคนตระศิลปัตถุที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในภาคใต้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ คนตระศิลปัตถุ ประกอบการแสดง เช่น ดนตรีหนังตะลุง และดนตรีโนราฯ ฯลฯ คนตระศิลปัตถุที่ใช้ในการแข่งขัน เช่น การแข่งโโนน ดนตรีประกอบพิธีกรรม เช่น ดนตรีกาหลอ เป็นต้น แต่ละรูปแบบของคนตระศิลปัตถุที่มีการแสดงอยู่นั้น ส่วนใหญ่นเน้นเสียงกลองเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุจิตต์ พงศ์

ไพบูลย์ (๒๕๒๔: ๓) กล่าวถึงคนตระศิลปัตถุว่า “เครื่องดนตรีของภาคใต้ส่วนมากจึงเป็นเครื่องดนตรีให้จังหวะประกอบคำขับร้อง และท่าทางการเต้นรำมากกว่าจะใช้เป็นท่าทางเพื่อสื่อถึงอารมณ์”

กาหลอ เป็นวงดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้มีรูปแบบการบรรเลงล้วน การประโคมกาหลอเป็นวัฒนธรรมดนตรีอย่างหนึ่งที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนภาคใต้ และยึดถือกันมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ กาหลอใช้ประโคมประกอบพิธีกรรมทั้งในงานมงคลและงานความคุ้ม ถือว่าเป็นการประโคมดนตรีที่มีความซับซ้อนและซับซ้อน แม้ศักดิ์สิทธิ์ก็การประโคมดนตรีชนิดอื่น ๆ สำหรับคนตระศิลปัตถุนี้มีการประโคมอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันและยังปรากฏอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาด้วย

คณะคนตระศิลปัตถุเป็นวงดนตรี ๓ คนนิด คือ ปี่อ้อ ทน และช่อง รูปแบบของการประโคมดนตรีกาหลอมีลักษณะสำคัญ คือ ปี่อ้อ ทำหน้าที่ดำเนินการทำสีสาร ความหมายเป็นค่าและความพรรรณนาความ ช่องทำหน้าที่ให้เสียงควบคุมจังหวะหลักของการบรรเลง ส่วนกลองทันทำหน้าที่เป็นกระสวนจังหวะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบทเพลง ความໄเพ iterative และลักษณะเด่นของคนตระศิลปัตถุคือการทำหน้าที่ของกลองทันเพราเป็นตัวกำหนดความตื้นและความยาวของเพลงแต่ละเพลง ทำหน้าที่ส่งสัญญาณเริ่มต้นบทเพลงและจบบทเพลงให้สมาชิกในคณะกาหลอได้ทราบ โดยมีนักดนตรีทำหน้าที่ตีกระสวนจังหวะทันในคนตระศิลปัตถุจำนวน ๒ คน ต่างก็ตีกระสวนจังหวะทัน ส่ง-รับ ซึ่งกันและกันผู้วิจัยมีความสนใจการดำเนินกระสวนจังหวะของกลองทัน จึงกำหนดหัวข้อเรื่องการวิเคราะห์กระสวนจังหวะทันของคนตระศิลปัตถุในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในวงการศึกษาคนตระศิลปัตถุและการพัฒนาคนตระศิลปัตถุต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของคนตระกูลลด
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางภาษาพเครื่องคนตระกูลลดในคนตระกูลลด
3. เพื่อศึกษาการเรียกชื่อจังหวะย่อของกระส่วนจังหวะทันในคนตระกูลลด
4. เพื่อวิเคราะห์กระส่วนจังหวะทันของคนตระกูลลด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะคนตระกูลลดในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าเลสาบส่งข้าว คณะกาหลอที่ศึกษา กำหนดเพื่อการศึกษารูปแบบกระส่วนจังหวะทันในคนตระกูลลดจำนวน 5 คน คือ คณานายชู อินทะสะระ คณานายนำ ณ ภัย คณานายเจียน สาสุธรรม คณานายชุมพัน ทองหอม และคณฑาหลวงคงเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การบันทึกกระส่วนจังหวะทันที่เกี่ยวข้องกับคนตระกูลลด ผู้วิจัยบันทึกด้วยระบบโน้ตสากล
2. การบันทึกกระส่วนจังหวะทันบันทึกเฉพาะการตีกระส่วนจังหวะของแม่ทันเท่านั้น
3. การเรียกชื่อของจังหวะย่อแต่ละกระส่วนจังหวะทันได้กำกับชื่อไว้ข้างใต้แต่ละตัวของจังหวะย่อ
4. เนื้อร้องของเพลงคนตระกูลลดเขียนตามการออกเสียงสำเนียงท้องถิ่นของคนตระกูลลด

นิยามศัพท์เฉพาะ

กระส่วนจังหวะ หมายถึง รูปแบบของจังหวะ ๑ จังหวะจะประกอบไปด้วยจังหวะย่ออย่าง ๑ หลาวยังระหว่างกัน

กาหลอ หมายถึง คนตระกูลบ้านประภากเครื่อง ประโคมเก่าแก่ของภาคใต้เดิมใช้ประโคมในงานศพ งานบวช งานสงกรานต์และงานบุญต่างๆ แต่ปัจจุบันประโคมในงานศพเท่านั้น

ครุฑมอภากหลอ หมายถึง ครุฑตัน ของกาหลอและบรรพบุรุษกาหลอที่ล่วงลับไปแล้วแต่วิญญาณยังผูกพันอยู่กับลูกหลาน สามารถเชิญมาเข้าทรงได้

แฉป หมายถึง แผ่นวงกэмหรือวงรีสำหรับสอดใส่ลิ้นปีเพื่อช่วยรองรับริมฝีปากนักปี ทำด้วยเปลือกหอยหรือแผ่นพลาสติก

หน หมายถึง กลองชนิดหนึ่งหุ้มหนัง ๒ ด้าน เร่งหนังด้วยหวายหรือเชือกอื่น ๆ ใช้ติดด้วยไม้งอ ๆ ประภากเดียวกับกลองมลาย ใช้ประสมวงในวงกาหลอ วงดันตรีประกอบการต่อสู้ป้องกันตัวเรียกว่า ปันเดการหรือสิลະ เวลาเล่นใช้ ๒ ลูก เรียกว่า แม่ทัน และลูกหน

ที่สิบสอง หมายถึง อาหารสำหรับเป็นเครื่องเช่นครุฑมอภากหลอ (ถินใต้) ประกอบด้วยอาหารหวานและผลไม้รวม ๑๒ อย่างไม่ซ้ำกัน การจัดที่สิบสอง อาจแตกต่างกันไปบ้างบางคณะมีนำวยกยำหัวปลี ข้าว แกง น้ำ ขนม ข้าวเหนียว และผลไม้ เป็นต้น ข้าวสิบสองก็เรียก

ท้ายหน หมายถึง พื้นที่ความกว้างด้านเล็กของหุ้นกลองที่หุ้มหนังกลองสำหรับติดด้วยไม้หรือมือ

บอกปี หมายถึง ส่วนที่ใช้เบิด-ปิดเพื่อให้เปลี่ยนระดับเสียง หรือเลาปีในภาษากลาง มีลักษณะเป็นทรงกรวยกลมเพื่อให้เปลี่ยนระดับเสียง มีทั้งหมด ๗ รู ประกอบด้วย รูด้านบน ๖ รู รูค้างซึ่งอยู่ด้านล่าง ๑ รู หรือ เลาปี ในภาษากลาง

เบิกปากปี หมายถึง พิธีกรรมของคนตระกูลลด กระทำการปะโคม

โดยหมายลำโพง(ย้อปี)ขึ้น เทเนลัลใน ลำโพง (ปากปี) จุดเทียน วางมาก เงิน ตั้งพิธีบริกรรมค่าา งานนั้นวางปืนที่ครู นำหน้า (กลอง) เยี่ยนยันต์หนังด้านหน้า บริกรรมค่าา ใช้มีดี 3 ครั้ง เรียกว่า ตี กลองหนัน(ตีกลองสรวงสรรค์) ลั่นฆ้องและ ท้นอีกถูกหนึ่งอย่างละ 3 ครั้ง เพื่อให้ เทพยدارับรู้ว่าจะมีการประโคมดนตรีกา หลอ

ประโคม หมายถึง การบรรเลง ดนตรีเพื่อเป็นสัญญาณในพิธีบางอย่าง เพื่อสักการะบุชาหรือยกย่อง เป็นต้น

ปีช้อ หมายถึง ปีที่ใช้เป้าในวง ดนตรีกาหลอหรือวงลีลีเพื่อเลียนเสียง พูด ประกอบด้วย 3 ส่วน คือพอดปี บอกปี และลำโพงปี

พอดปี หมายถึง ส่วนปากสำหรับ เป้าให้เกิดเสียงหรือลีนปีที่ทำด้วยใบตาล ซ้อนกัน 4-6 ชั้น ตัดเป็นรูปโค้งผูกติด กับหอนเหล็ก หรือหองเหลืองมีลักษณะ กลมเล็ก

แม่ทน หมายถึง กลองที่ใช้ทำ หน้าที่ตีเป็นตัวยืนจังหวะในการประโคม

ลูกทน หมายถึง กลองที่ใช้ทำ หน้าที่ตีเป็นตัวสอดแทรกจังหวะในการ ประโคม

ลำโพงปี หมายถึง ส่วนปลายของ ปีช้อมีลักษณะกลึงกลวงและผายออก ต่อ เข้ากับส่วนท้ายของบอกปี ด้านนอกของ ลำโพงผูกตัดด้วยด้ายสีขาวหรือสีแดง

หน้าทน หมายถึง พื้นที่ความกว้าง ด้านใหญ่ของหุ่นกลองที่หุ้มหนังกลอง สำหรับติดด้วยไม้และมือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบบทบาทของดนตรีกาหลอ
2. ทำให้ทราบโครงสร้างทางกายภาพ เครื่องดนตรีใน คณะดนตรีกาหลอ
3. ทำให้ทราบการเรียกชื่อจังหวะย่อของgrade จังหวะที่ในคณะดนตรีกาหลอ
4. ทำให้ทราบรูปแบบgrade จังหวะที่ในการ ประโคมดนตรีกาหลอ
5. เป็นแนวทางในการศึกษาดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติและความเป็นมาของดนตรี กาหลอมาถูกงานนำเสนอเรื่องราวให้เกี่ยวข้องความเชื่อและ พิธีกรรมทางศาสนา ดังที่ (นิคม ทองมุณี , 2539: 43-48) กล่าวไว้ว่า ตามตำนาน กาหลอใช้ประโคมคุ้มศีรษะพระมหา พรม โดยพระพุทธเจ้าเป็นผู้กำหนดเป็นครั้งแรก ต่อมา พระพุทธเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งดึงดีงมจึงอนุญาตให้พุทธ ศาสนาชนนำไปประโคม แห่คพ แห่นาค และพิธีสำคัญ ในสมัยแรกมีบพเพลง 12 เพลง สองคล้องกับ (ชวน เพชร แก้ว , 2523: 87-108) กล่าวไว้ว่า กาหลอเกิดขึ้นในสมัย พุทธกาลผู้ดำเนินให้มีขึ้น คือ พระพุทธเจ้าเพื่อใช้เป็นเครื่อง ประโคมแห่นำเสียรของมหาพระมหา เครื่องดนตรีที่ใช้ ประกอบด้วย ปีช้อ กลองทน และฆ้อง บพเพลงกาหลอ บรรเลงแต่เดิมมี 12 เพลง กวี ศิริธรรม (2535: 125-131) กล่าวไว้ว่า กาหลอเป็นดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากลาย ก่อน พุทธศตวรรษที่ 13 ชาวมลายใช้ดนตรีกาหลอประโคมใน งานศพเพื่อไว้สัญญาณของผู้ตายเป็นเครื่องสักการะพระอิศวร หรือ พระภรา คนในบริเวณภาคใต้ตอนกลางรู้จักดนตรีกาหลอ ในฐานะดนตรีแห่คพ และแห่นาค ส่วนคนภาคใต้ตอนล่างใช้ บรรเลงในงานมงคล และงานอัปมงคล แต่ปัจจุบันนิยม ประโคมในงานศพเป็นส่วนใหญ่ องค์ประกอบที่สำคัญของ กาหลอ คือ 1. วงกาหลอ ประกอบด้วยผู้บรรเลงดนตรี 4 คน คือ นายปี 1 คน ผู้ตีทิน 2 คน ผู้ตีฆ้อง 1 คน 2. เครื่อง

คณตรี มี ๓ ชนิด คือ ปี กลองทน และห้อง ๓. เพลงที่ใช้บรรเลง แต่ละชนิดมีจำนวนไม่เท่ากัน มีขั้นบันนิยมที่ถือปฏิบัติ หลายอย่าง เช่น ขั้นบันนิยมในการบรรเลงเพลง การสร้างโรงกาหลอ เครื่องประกอบพิธี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ ไสยาสตร์อย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับอุบลศรี อรรถพันธุ์ (2529: 179-183) กล่าวถึง ที่มาของคณตรีกາหลอไว้ว่า ก้าหลอเป็นคณตรีที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมลายู เป็นคณตรีที่เกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะพิธีงานศพ องค์ประกอบของกาหลอ ประกอบด้วย วงกาหลอ เครื่องคณตรี เพลงกาหลอ การรับกาหลอ และโอกาสในการบรรเลง กาหลอต้องมีโรงพิธีให้บรรเลงโดยเฉพาะ เรียกว่า โรงห้อง คณะกาหลอ มีขั้นบันนิยมในการบรรเลงเพลงยึดถือหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยมีความเชื่อทางด้านไสยาสตร์ เข้ามาเกี่ยวข้อง จากประวัติความเป็นมาของคณตรีกາหลอ ดังกล่าว ภทราวรรณ จันทร์ธิราช (2539) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของคณตรีกາหลอไว้ ๒ แนวคิด ดังนี้

แนวคิดที่ ๑. คณตรีกາหลอเป็นวัฒนธรรมของอินเดียที่แพร่กระจายเข้ามายังแหลมมลายูแต่ครั้งโบราณ

แนวคิดที่ ๒. เชื่อว่า กาหลอเป็นคณตรีที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลเพื่อประโคนช์แห่งนำศิริของท้าวมหาพรหม

กาหลอมีความเชื่อและพิธีกรรมหลายอย่างแต่ต่างกัน ในรายละเอียด เช่น การติดต่อวงกาหลอ การไหว้ครู การบรรเลงเพลง และมีความเชื่อว่ากาหลอเป็นคณตรีที่นำวิญญาณของคนตายไปสู่สรวงสรรค์ เครื่องคณตรีที่ใช้บรรเลงมี ๓ ชนิด คือ ปีห้อ กลองทน และห้อง รูปแบบเครื่องคณตรีดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย เช่น วงมังคละ วงบัวลอย วงตั้มไมง และวงสีลະ เป็นต้น

บทเพลงที่ใช้ประโคนช์ของคณะคณตรีกາหลอ ณรงค์ชัย ปีกรักษ์ (2536: ๑-๒๑) ได้กล่าวถึงบทเพลงคณตรีกາหลอ ไว้ว่า บทเพลงกาหลอส่วนใหญ่เป็นบทเพลงสัน ฯ มี ๒ ลักษณะ คือ เพลงคากา เป็นเพลงที่ไม่มีเนื้อร้องและเพลงพรรณนาความ เป็นเพลงที่มีเนื้อร้อง ซึ่งสอดคล้องกับชวน เพชรแก้ว (2524: ๓๖-๔๐) กล่าวถึงเพลงกาหลอไว้ว่า

กาหลอเป็นวงคณตรีที่บรรเลงล้วนไม่มีการร้องแต่มีเนื้อเพลงอยู่ด้วยใช้เล่นในงานศพ เพราะทำงานของเพลงและเนื้อเพลง มีลักษณะเคราสร้อยชวนให้สดสังเวช จรินทร์ เพทสงเคราะห์ (2540) ได้แบ่งบทเพลงคณตรีกາหลอไว้ ๓ ประเภท คือ เพลงไหว้ครูหรือเพลงแม่บท เพลงบรรเลงทั่วไป และเพลงในพิธีศพ ส่วนใหญ่แต่ละสำนวนคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคณตรี กาหลอ พบว่า เอกสารส่วนใหญ่กล่าวถึงประวัติความเป็นมา ขั้นบันนิยม ความเชื่อ องค์ประกอบของวงคณตรีกາหลอ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคณตรีกາหลอมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งมีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขั้นบันนิยม ความเชื่อ องค์ประกอบของวงคณตรี และวิเคราะห์ทำงานของเพลง แต่ยังไม่มีการศึกษารายละเอียดการตีกระสวนจังหวะทันของแต่ละเพลงในคณะกาหลอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กระสวนจังหวะทันของคณตรีกາหลอในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนในการศึกษาวิจัย ๓ ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูล

ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้จากข้อมูล

เอกสารต่าง ๆ และข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นบริบทของ ตนศรีกาหลอ เนื้อร้องเพลงกาหลอ รูปแบบการตีกระสานจังหวะทัน การเรียกชื่อจังหวะย่ออย่างแต่ละกระสานจังหวะทัน และบทบาทของตนศรีกาหลอ ผู้วิจัย เก็บรวบรวม ดังนี้

๒. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งหมวดหมู่ในเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ บทบาทของตนศรีกาหลอ และวัฒนธรรมด้านศิลป การแสดงและวัฒนธรรมตนศรีพื้นบ้าน ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

๓. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านตนศรีกาหลอของคนต่าง ๆ ดังแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๔๖ จนถึงเดือนมีนาคม ๒๕๔๘ ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๓.๑ สำรวจคณะกรรมการศรีกาหลอ และรายชื่อบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์

๓.๒ เตรียมหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ และในการศึกษาโครงสร้างทางภาษาพูดของเครื่องดนตรีในคณะกรรมการศรีกาหลอ ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการวัดโครงสร้างของเครื่องดนตรีกาหลอ ที่คณะกรรมการใช้ประเมินจริง ๆ

๓.๓ เตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เทปบันทึกเสียง ม้วนเทป และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.๔ นัดหมายบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์

๓.๕ สัมภาษณ์แต่ละบุคคล ตามรายละเอียดดังนี้

๓.๕.๑ ข้อมูลประวัติความเป็นมาตนศรีกาหลอ

๓.๕.๒ บทบาทตนศรีกาหลอในอดีต และบทบาทตนศรีกาหลอในปัจจุบัน

๓.๕.๓ โครงสร้างทางภาษาพูดของเครื่องดนตรี

๓.๕.๔ เนื้อร้องเพลงกาหลอ

๓.๕.๕ กระสานจังหวะทัน การเรียกชื่อจังหวะย่อของกระสานจังหวะทัน และบันทึกเทปเพลงกาหลอ

๓.๕.๖ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และบันทึกเทปมาจัดหมวดหมู่

๓.๕.๗ วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์กระสานจังหวะทันโดยนำบทเพลงกาหลอทั้ง 42 เพลง ที่บันทึกเทปจากภาคสนามมาบันทึกเป็นโน้ตสากล โดยนำโน้ตกระสานจังหวะทันที่ได้มีวิเคราะห์กระสานจังหวะทันที่ใช้ในแต่ละเพลงอย่างละเอียดโดยกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๑. กระสานจังหวะทันเพลงประเภทคถา

๑.๑ กระสานจังหวะทันที่เหมือนกัน

๑.๒ กระสานจังหวะทันที่แตกต่างกัน

๒. กระสานจังหวะทันเพลงประเภทพรรณนาความ

๒.๑ กระสานจังหวะทันที่เหมือนกัน

๒.๒ กระสานจังหวะทันที่แตกต่างกัน

๓. เปรียบเทียบกระสานจังหวะทันเพลงประเภทคถา กับเพลงประเภทพรรณนาความ

๓.๑ กระสานจังหวะทันที่เหมือนกัน

๓.๒ กระสานจังหวะทันที่แตกต่าง

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์จังหวะทันของตนศรีกาหลอ ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นการวิจัยโดยใช้

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการทางมนุษย์ดูตัววิทยา มีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลการวิจัย ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้วาระน้ำข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์นักดูตัววิทยา และบุคคลที่เกี่ยวข้องในบริเวณลุ่มน้ำท่าเรือสบสูงชลฯ การบันทึกเสียงข้อมูลบทเพลง กากลองเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์กระบวนการจังหวะที่โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษาจากคณะกรรมการ 5 คน คือ คณะกรรมการอินทะสะระ คณะกรรมการนำ ณ วาย คณะกรรมการเจี้ยน สาสุธรรม คณะกรรมการชุมพัน ทองหอม และคณะกรรมการกลางคงจากการวิจัยได้ปรากฏผลดังนี้

1. บทบาทของคณะกรรมการ

1.1 บทบาทคณะกรรมการในอดีต

คณะกรรมการในอดีตใช้บุคลากรทางการ ประจำในงานศพเพื่อน้อมนำวิญญาณของผู้ตายสักการะพระกาล เป็นเครื่องสื่อสารส่งข่าวการตาย ประจำในงานบวชนาค ประจำในงานสังกრานต์ ประจำในงานรดน้ำคนเฒ่าคนแก่ และงานบุญต่าง ๆ

1.2 บทบาทคณะกรรมการในปัจจุบัน

คณะกรรมการในปัจจุบันใช้ประจำในงานศพและให้คำชี้แจงข้อมูล

2. โครงสร้างทางกายภาพเครื่องดูตัววิธีและเสียงท้น

เครื่องดูตัววิทยาที่ใช้ประจำมีเครื่องดูตัววิธี 3 อย่าง ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาโครงสร้างของเครื่องดูตัววิธีในวงคณะกรรมการพบว่ามีเครื่องดูตัววิธี 3 ชนิด คือ ปีซอ หน และหัว มีโครงสร้างทางกายภาพ คือ

2.1 ปีซอ ประจำรอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ บวกปี ทำด้วยไม้ขันนุน ไม้มะม่วงป่า หรือเขากวางคำ มีรูปปีด-ปิด 8 รูป ยาว 28.5-43.5 เซนติเมตร สำโรงปี ทำด้วยไม้ขันนุน หรือไม้ทองหลาง ยาว 10-12 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 6-

10.5 เซนติเมตร พวดปี วัสดุท่อทำด้วยเหล็ก วัสดุลินินทำด้วยใบatal มีจำนวนลิน 4-6 กลีบ และแผงปี ทำด้วยเปลือกหอยพลาสติก ทองเหลืองหรือผ้า

2.2 หน หน่วย คือ แม่น มีความยาว 57-61 เซนติเมตร หน้าใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 23-31.7 เซนติเมตร เส้นรอบวง 80-87 เซนติเมตร ท้ายทัน เส้นผ่าศูนย์กลาง 21-25 เซนติเมตร ลูกหน มีความยาว 55-61 เซนติเมตร หน้าใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 22-26.6 เซนติเมตร เส้นรอบวง 77-82 เซนติเมตร ท้ายทัน เส้นผ่าศูนย์กลาง 17.5-21 เซนติเมตร เส้นรอบวง 63-69 เซนติเมตร วัสดุหุ้นกล่องทำด้วยไม้ขันนุน ทองเหลืองไม้ขันนุน และวัสดุหุ้มกล่องทำด้วยหนังลูกวัวหรือหนังวัว

2.3 ช่อง มี 1 หน่วย มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 45-48.5 เซนติเมตร ทำด้วยเหล็ก

เสียงกลองหนที่ใช้ประจำในวงคณะกรรมการมีหัวหมุด 26 เสียง ดังต่อไปนี้

1) หน้าทัน มีดังนี้

- ใช้เม็ดก้อนตี มี 6 เสียง คือ หัง ทึง แก๊ก ตึง คำ แล้วไฟ

- ใช้มือตี มี 6 เสียง คือ ดีดผัด หัวน ดวง ศพ และพรึ่ง

2) ท้ายทัน มี 12 เสียง คือ ฉัม ตึง ฉับ ปัง หย่อง ยก จื๊น ปับ ใจ ทิ่ง และตึง

3) หน้าทันกับท้ายทัน มี 2 เสียง คือ พรึบและกรีบ

๓ วิเคราะห์จังหวะทันในดนตรีกาหลอ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะทันในดนตรีกาหลอจำนวน 5 คน จากบทเพลงกาหลอทั้งหมด 42 เพลง สรุปได้ ๓ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๓.๑ กระสวนจังหวะทันเพลงประเภทคตา

จากการศึกษาเพลงประเภทคตาทั้งหมด ๑๘ เพลง พบร่วมรูปแบบกระสวนจังหวะ ๑๙ รูปแบบ แบ่งได้ ๒ กลุ่ม คือ

๑) กระสวนจังหวะทันที่แตกต่างกัน มีจำนวน ๑๖ รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวในต้นชนิดเดียว มีจำนวน ๑๖ ชนิด

๒) กระสวนจังหวะทันที่เหมือนกัน มีจำนวน ๓ รูปแบบ แต่เรียกชื่อประจำตัวในต้นแตกต่างกัน มีจำนวน ๙ ชนิด

๓.๒ กระสวนจังหวะทันเพลงประเภทพรรณนาความ

จากการศึกษาเพลงประเภทพรรณนาความ มีทั้งหมด ๒๔ เพลง พบร่วมรูปแบบกระสวนจังหวะ ๓๕ รูปแบบ แบ่งได้ ๒ กลุ่ม คือ

๑) กระสวนจังหวะทันที่แตกต่างกัน มีจำนวน ๒๗ รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวในต้นชนิดเดียว มีจำนวน ๒๗ ชนิด

๒) กระสวนจังหวะทันที่เหมือนกัน มีจำนวน ๘ รูปแบบ แต่มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวในต้น

หลายชนิด มีจำนวน ๑๗ ชนิด

๓.๓ เปรียบเทียบกระสวนจังหวะทันเพลงประเภทคตากับเพลงประเภทพรรณนาความ

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่ากระสวนจังหวะทันมี ๒ กลุ่ม คือ

๑) กระสวนจังหวะทันที่เหมือนกัน มีจำนวน ๕ รูปแบบ แต่มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวในต้นชนิดเดียว มีจำนวน ๑๓ ชนิด

๒) กระสวนจังหวะทันที่แตกต่างกัน มีจำนวน ๔๔ รูปแบบ แบ่งย่อยได้ ๒ ลักษณะ คือ

- กระสวนจังหวะทันที่แตกต่างกัน จำนวน ๓๖ รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวในต้นชนิดเดียว จำนวน ๓๖ ชนิด

- กระสวนจังหวะทันที่แตกต่างกัน จำนวน ๘ รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวในต้นชนิดเดียว จำนวน ๒๐ ชนิด

อภิปรายผล

จากการวิจัยการวิเคราะห์จังหวะทันของดนตรีกาหลอในบริเวณกลุ่มน้ำทະເລສາບສັງລາ พบระดับต่าง ๆ ที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ บทบาทดนตรีกาหลอ

จากผลสรุปของการศึกษาบทบาทดนตรีกาหลอเนื่องจากบรรพบุรุษของคนในบริเวณลุ่มน้ำทະເລສາບສັງລາ มีความเชื่อเรื่องอำนาจเร้นลับ ดวงวิญญาณ ภูตผี ปีศาจ เชื่อว่าทุกป้าช้าต้องมีเจ้าแห่งป้าช้าเป็นผู้คุ้มครองรักษา ก่อนนำศพไปเผาหรือฝัง ต้องทำพิธีบูชาพราгалซึ่งเป็นเทพแห่งความตาย การบูชาครุฑ์เป็นผีชนิดหนึ่งที่สามารถให้คุณและให้โทษได้หากปฏิบัติไม่ถูกต้อง ซึ่งศิลปิน ลูกหลาน เชื้อศิลปิน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เชื่อกันมาก ในปัจจุบันพบน้อยมาก เมื่อดีด้วยมีการลดลงในงานบวช งานมงคลสมรส งาน禳นำ ส่วนในปัจจุบันพบเฉพาะงานศพเท่านั้น ตรงนี้เองที่ซึ่งให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงของระบบค่านิยมของ

คณในสังคมคือ

1. การหล่อต้องมีเฉพาะงานศพเท่านั้น ผู้ใดนำไปใช้ในงานมงคลหรืออื่นๆ ไม่ได้รับความไม่เป็นศริมงคล
2. สืบเนื่องมาจากอิทธิพลภายนอกได้แก่ ร่างกายบริเวณมาปนกิจศพของกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ที่มีเมือง การสรุป การเผา ประยัดเวลาและขั้นตอน มีงดงามหรือภายนอกเป็นที่นิยม วงดนตรีของนักเรียนแบบอื่น ๆ เช่นมาแทรกทำให้วังวนดนตรีก่อนหล่อห่างหายไปจากสังคม
3. ความเชื่อแบบเดิมของวัฒนธรรมคนตระกูลอีกด้วย ที่มีดีอีกต่อไป สอดคล้องกับถิ่นที่อยู่ในบ้านชี้ชี้ ลักษณะด้วยวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์
4. การสืบทอดภูมิปัญญาที่ทันสมัยและรวดเร็ว

ประเด็นที่ 2 โครงสร้างทางกายภาพเครื่องคนตระกูลและเสียงของทนในวงดนตรีกานหลอ

ผลสรุปของโครงสร้างทางกายภาพเครื่องคนตระกูลและเสียงของทนในวงดนตรีกานหลอสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

บอกปีและลำโพงปี ทำด้วยไม้ขันนุน ไม้มะม่วงป่า หรือไม้ท่องหลวง เพราะเป็นไม้ที่มีแก่นเนื้อเหนียว น้ำหนักเบา ทำให้ไม่เป็นอุปสรรคในเดินปะโคลนนำห้าศพ การทำด้วยเขากวยคำ สืบเนื่องจากในอดีตบริเวณดังกล่าวมีการเลี้ยงควายเพื่อใช้แรงงาน บอกปีบางคันจะมีปลอกเงินคาดเป็นระยะเพื่อป้องกันการแตกของเนื้อไม้

พวดปี ประกอบด้วย 2 ส่วน

ลิ้นปี ทำด้วยใบatalซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ยากในท้องถิ่น แต่ละลิ้นปีแต่ละคันจะมีจำนวนกลีบไม่เท่ากัน ผลกระทบความต้องการของคนเป้าปีแต่ละคนไม่เหมือนกันซึ่งมีผลในการควบคุมลม ถ้าหากกลีบต้องใช้แรงเปลี่ยนมากกว่าหนึ่งกลีบ ห่อลิ้น ทำด้วยเหล็กบาง ๆ เพราะสามารถหาได้สะดวก และนำมาโค้งอ่อนให้เหมาะสมกับรูปอกบี ได้ด้วย

แฉงปี ทำด้วยวัสดุเปลือกหอย

พลาสติก และทองเหลืองมีขนาดไม่เท่ากัน เพราะเพื่อให้เหมาะสมกับรูปปากของผู้เป้าปี บางคันจะไม่มีแฉงปี แต่ใช้ผ้าห่อรอบระหว่างลิ้นปีกับปากอกบี สามารถเป้าปีหันงตะลงมา ก่อนซึ่งไม่มีแฉงปีใช้ผ้าห่อเพื่อรองรับมีฝาปิดปากในขณะเป้า

กลองทน มี 2 หน่วย คือ แม่ทัน และลูกทัน แม่ทันมีขนาดใหญ่กว่าลูกทัน ทำไม้ขันนุนและไม้ขันนุนทองซึ่งมีน้ำหนักเบา เป็นไม้ที่นิยมปลูกในบริเวณบ้านเกือบทุกบ้าน หนังที่ใช้หุ้มนิยมใช้หนังลูกวัว เพราะหนังบาง และไม่แข็งเหมือนหนังรัวโต เพราะถ้าหนังหนาจะมีเสียงไม่ไพเราะ สัดส่วนของเครื่องคนตระกูลไม่เท่ากัน เนื่องมาจากซ่างทำเครื่องคนตระกูลนั้น ขนาดจากถ่ายทอดไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน

ห้อง เป็นเครื่องคนตระกูลนิดเดียวที่เก็บไว้ที่วัดไกลับบ้านของนักดนตรีกานหลอ คนใดคนหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องคนตระกูลนิดเดียวที่คันจะหล่อไปซึ่งมาเพื่อถวายให้กับวัด เป็นการทำบุญแต่ถ้าไปประจำกานหลอก ไปเยี่ยมจากวัด บางคันจะเก็บไว้ที่บ้าน เนื่องจากเจ้าอาวาสให้มา ถือเป็นสิริมงคลต่อคันจะหล่อ

ประเด็นที่ 3 จังหวะทนของคนตระกูลและ

จากผลสรุปของจังหวะทนในคนตระกูล สามารถอภิปรายได้ว่า กระสุน

จังหวะที่ใช้ในบทเพลงการหล่อแต่ละ
กระส่วนจังหวะใช้ประโภคซ้ำ ๆ กัน
หลายรอบจนจบเพลง

การกำหนดชื่อเสียงกลองท้นใน
แต่ละเพลง บางครั้งกำหนดชื่อหน้า
กลองทันทีใช้ตั้นตอน แต่บางครั้งไม่
แน่นอนเปลี่ยนไปตามชื่อบทเพลง
เนื่องจากระบบวิธีการเรียนรู้ของนัก
ดนตรีกាលօอาทัยการจำต่อ ๆ กันมา
ยังมีผลให้เกิดรายละเอียดการเรียกชื่อ
ประจำตัวในตัวแต่ละกระส่วนจังหวะแตก
ต่างกันไปด้วย แต่ละกระส่วนจังหวะทัน
กำหนดชื่อแน่นอน เพราะในดนตรีกាល
เรียกรูปแบบการตีกลองทันว่า “เพลงทัน”
เรียกทำนองเพลงที่นำมาใช้ในการเป้าปี่
ขึ้นว่า “เพลงปี่”

การที่จังหวะทันยังมีลักษณะของ
การตีกระส่วนจังหวะทันเป็นเช่นนี้
สะท้อนให้เห็นภาพของความเป็นเฉพาะ
ตัวของจังหวะทันที่มีความหลากหลาย
คุณค่า เช่นนี้พับน้อยมากในดนตรีใน
ดนตรีประเพณีที่ต้องกำกับจังหวะเช่นนี้
 เพราะการใช้ปฏิภาณของนักดนตรีที่ผสม
กับหลักเกณฑ์ที่เป็นพื้นการดำเนินการตี
จังหวะ มีสภาพที่เรียกว่า “มุตติແຕກ” ได้
ใช้พรสวารค์และคุณลักษณะพิเศษเช่นนี้
ในการสร้างลักษณะแนวดำเนินของ
กระส่วนจังหวะ ประเด็นนี้จึงควรต่อการ
ศึกษา เพื่อการบันทึกและรักษาศิลปะที่
เปี่ยมคุณค่าเหล่านี้ไว้ ในงานการศึกษา
วิจัย

อย่างไรก็ตามในวงการศึกษาทาง
ด้านศิลปวัฒนธรรมได้เกิดภาวะกังวลว่า

ดนตรีกាលจะเสื่อมสูญจากลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและ
วัฒนธรรมภาคใต้จึงมีการศึกษาและนำเข้าสู่ระบบการศึกษา
ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ศูนย์ให้การ
ศึกษาศศ.บป. จากรายวิชาดันตรีพื้นบ้านที่เกี่ยวกับ ป.ตรีและ
ป.โทของมหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ปรากฏว่ามีการลงพื้นที่ศึกษางานภาคสนามในระดับบัณฑิต
ศึกษาที่ศึกษาดันตรีกាលอถึง 2 เรื่อง

ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการสืบทอดดนตรีกាល
ของเอกชนมีบุคคลซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นความ
สำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีกាល มุ่งหมายที่
อนุรักษ์ และรักษาไว้เป็นสมบัติของท้องถิ่น จึงพร้อมใจจด
ตั้งกองทุนเพื่อให้มีการฝึกหัดการเล่นกานหลอส่งเสริมสนับสนุน
ให้มีการรวมกลุ่มเพื่อพื้นฟูดนตรีกាល ในเขตบ้านหัว
คายและคุட่า อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา เมื่อเดือนกันยายน
2538 โดยมีผู้สอน 2 คน คือ นายแก้ว แก่นเจริญ เป็นผู้
สอนเป้าปี่ และนายแหวว เพ็ชรจุด เป็นผู้สอนตีทัน มีผู้เข้า
ร่วมเพื่อสืบทอดดนตรีกាលจำนวน 12 คน ใช้ศาลาวัด
เป็นสถานที่สำหรับฝึกหัดดนตรีกាល

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการวิเคราะห์จังหวะทันของดนตรีกាល
ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบร่วมนักดนตรี
ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มักมีการหลงลืมรูปแบบกระส่วน
จังหวะของเพลง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวิธีการตี
ทันของดนตรีกាលไว้ไม่ให้สูญหาย จึงควร มีการบันทึก
กระส่วนจังหวะการตีทันของดนตรีกាលอทั้งในรูปของตัว
น้ำดแลและเสียง

2) ควรจัดให้มีการสัมมนาเรื่องกระส่วนจังหวะ
ทันของดนตรีกាលโดยเชิญวิทยากรที่เป็นนักดนตรีกាល
เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

3) ความมีการศึกษาเปรียบเทียบกระสานจังหวะ
หนอนตัวกาหลอแต่ละเพลงหรือแต่ละคณะจากนักดนตรี
จากแหล่งอื่น ๆ

4) ความมีการศึกษาความสัมพันธ์ของกระสาน
จังหวะหนอกับทำนองเพลงปี่ข้อในแต่ละเพลง

5) นำงดนตรีกาหลอมาทำการบันทึกเสียงในรูป
แบบของแผ่นชีดิ ม้วนແเกบบันทึกเสียง หรือ ม้วนวิดีทัคซ์ เพื่อ^{เพื่อ}
ใช้เป็นสื่อการสอนในสถาบันการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ความมีการศึกษาวิเคราะห์กระสานจังหวะของ
ดนตรีประเพณีที่ใช้ประกอบการแสดง เช่น กระสาน
จังหวะของทับในรา และทับหนังตะลุง เป็นต้น

2) ความมีการศึกษาเปรียบเทียบดนตรีกาหลอใน
วัฒนธรรมไทยพุทธกับวัฒนธรรมไทยมุสลิม

3) ความมีการศึกษากระสานจังหวะหนอกับดนตรีสี
ละในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาหรือแหล่งอื่น ๆ